

Noaten:

1 As ik it hjir oer it Frysk of de Fryskprater haw, dan doel ik ek op it Stellingwerfsk, Biltsk, Hylpersk en Stedsk en alle oare farianten dêr't Fryslân sa ryk oan is.

2 Under heterogeanisearring fersteane wy û.o. it mear trochelkoar wenjen fan Frysktaligen en oarstaligen, wêrtroch't op it plattelân mear oarstaligen en yn de stêd mear Frysktaligen komme te wenjen.

FATSOENLIK OF KRÛPERICH?

Sytze T. Hiemstra

Guon Friezen binne sa fatsoenlik foar 'nije Friezen' oer, dat se yn 'e wille binne en offerje har eigen taal, gebrûken en rjochten op. Sa'n krûperige hâlding wie foar de *Feriening Frysk Underwiis* oanlieding om dêr oan bestjoer, leden en ôfdielingsbestjoeren fan de BvPF *Vrouwen van Nu* in brief oer te skriuwen. Understeande tekst jout yn grutte halen de ynhâld fan dat brief wer.

It *bûn fan plattelânsfroulju* yn Fryslân stie aliten bekend as Frysk en Fryksinnich. Dêrby kin tocht wurde oan it rjocht op it *brûken* fan it Frysk (bygelyks yn offisjele gearkomsten of oare formele situaasjes), it *net diskriminearjen* fan de sprekkers en skriuwers dêrfan en fan de taal as in tige *weardefol kultureel erfskip* dat hoede en noede wurde moat. Is dat noch aliten sa?

In grut probleem yn Fryslân is dat Friezen harren samar ferbrekke yn de oanwêzigens fan Hollânsktaligen. Guon lju achtsje dat fanselsprekkend en in died fan saneamd 'fatsoen'.

Dy opfetting fan 'fatsoen' is yn in grut tal gefallen nochal diskutabel en liedt gauris ta it mjitten mei ferskillende mjitten foar it Frysk en it Hollânsk en sadwaande ta befoarrjochting fan it Hollânsk.

Dat soe oars en better kinne. De eigen Fryske taal soe oeral folweardich brûkt wurde moatte. Dat betsjut foar ús dat Hollânsktaligen dy't yn Fryslân libje en/of wurkje, sa gau mooglik Frysk leare. In frij lyts persintaazje fan de ynwenners (6,30%) kin de taal net of mei muoite ferstean. Foar it grutste part fan de Friezen is Fryskpraten dus gjin behindering.

En foar it part dat it noch net ferstean kin, freget in goede yntegraasje yn Fryslân dat se it Frysk sa gau mooglik leare te ferstean en eventueel ek te praten en/of te skriuwen.

Yn dat ferbân foel it ús op dat jimme foarsitter, mefrou Nely Jukema-Nammensma (*Leeuwarder Courant*, sneon 30 maaie 2009, Sneon & Snein, s. 3) binnen jimme organisaasje in oare kar makket as se seit:

"Ik kies voor het Nederlands, ook tijdens vergaderingen. Het is geen officieel standpunt, maar al zit er maar een halve kip in de zaal die geen Fries verstaat, dan passen wij ons aan. We willen gastvrij zijn en niemand isoleren. We hebben veel vrouwen van buiten de provincie, in Gaasterland bij-

voorbeeld, en die zetten zich geweldig in voor de bond. Daarnaast zijn we ook een soort inburgeringsorganisatie voor vrouwen die in Friesland komen wonen en zich aanmelden om anderen te leren kennen. Ook zij verstaan het Fries niet.”

Ynboargering fan net-Frysktaligen betsjut foar ús lykwols wat oars as it jin as Frysktalige daliks ferbrekke ‘als er ook maar een halve kip die geen Fries verstaat’ yn de seal sit. Hoe moatte oarstaligen it Frysk leare as soks offisjeel belied wêze soe? Dat it ek hiel oars kin, lit ús Provinsjaal Bestjoer sjen. Us tige wurdearre deputearre Jannewietske de Vries (PvdA) foarop. Mar ek oare deputearren meitsje hjoed de dei harren plak op dat stik goed skjin. Wichtich, want it binne kaaifigueren yn ús provinsje as it om it Frysk giet.

In direkteur fan in promoasjebedriuw neamde koartlyn in Frysktalige speech dy’t deputearre De Vries hold foar in kongres (yn Snits) fan boatsjeminsken, yn in *Te Gast (Ljouwerter Krante*, 7 okt. 2009) in teken fan ‘slecht gastvrouwschap’. Twa bekende en foaroansteande

CDA-steatedelen, de hear Geart Benedictus en mefrou Corrie Hartholt-van der Veen, hawwe de taalhâlding fan dy direkteur yn de *Ljouwerter Krante* (21-10-2009) sterk kritisearre. En de Steatedelen fan de PvdA hawwe koart dêrnei der mei rjocht noch in skepke boppe-op dien (*LC*, 02-11-2009). Ek de reaksje fan Pieter de Groot (*LC*, DWERS, 23-09, 2009) ûnder de kop ‘Kontraproduktyf geraas’ is tige ferhelderjend en soe ús, ek de BvPF, *Vrouwen van Nu*, oan it tinken sette kinne oer it fraachstik fan it jin sûnder needsaak ferbrekken: ‘De eigen taal makket neist wetter, bosk en iepen fjild de sjarme en dêrmei de krêft fan Fryslân ús en hat baat by promoasje yn stee fan tsjinwurking’.

Wy soene dan ek graach wolle dat it ‘ferbrekgedrach’ fan Frysktaligen ris oan de oarder steld wurdt yn jimme organisaasje (ynklusyf de ôfdielings) en dêr de fraach oan ferbine oft it ‘oanpasgedrach’ sa’t yn boppe oanhelle fragmint nei foaren komt, wier needsaaklik is. En oft der gjin oare oplossings mooglik binne dy’t rjocht dogge oan de grutte mearheid fan de lju yn Fryslân dy’t it Frysk wol ferstean en prate kinne. Wurde dy feitliken sa net diskriminearre? Moat de ‘taalmacht’ fan in lyts tal oars-taligen de noarm foar it taalgebrûk bepale yn

jimme Fryske gearkomste(n)? In foarsitter hat in foarbyldfunksje en beskiedt faak troch syn of har taalkar ek it taalgebrûk fan oaren yn offisjele gearkomsten. Dat liedt yn Fryslân te faak en te folle ta de, gauris ek ûnbewuste, kar foar it Hollânsk.

As wy de krante goed begripe, skynt der by de BvPF, *Vrouwen van Nu* gjin offisjeel taalbelied (sjoch sitaat boppe) te wêzen. It hinget dus fan oare faktoaren ôf oft it Frysk (mûnling en/of skriftlik) troch jimme kaaifigueren al of net brûkt wurdt yn bygelyks jimme offisjele gearkomsten en oare *formele* fermiddens. Neffens ús soe der by jimme organisaasje (en yn de regio’s en ôfdielings dêrfan) in *taalbeliedsplan* en/of in *taalstatút* komme moatte dat folslein rjocht docht oan it Frysk, de twadde rykstaal fan it lân en de earste taal fan ús provinsje.

Wy binne as *FFU*, eventueel yn ‘e mande mei de *Ried fan de Fryske Beweging* en oare organisaasjes, ree en stypje jimme by it opstellen en gearstallen fan sa’n plan of statút.

It folsleine brief is oan te klikken op it webstek fan de FFU:

www.fryskebeweging.nl/ffu/útgeandebrieven2009